

WSTĘP

Z głębokim smutkiem i poczuciem odpowiedzialności przystępuję do napisania niniejszego Wstępu do „Roczników Administracji i Prawa”, który w sposób szczególnie odbiega od standardowych refleksji otwierających kolejny tom „Roczników”. Wydarzenia, które miały miejsce 7 maja 2025 roku na terenie Uniwersytetu Warszawskiego, wstrząsnęły nie tylko społecznością tej zasłużonej uczelni, ale całym środowiskiem akademickim w Polsce. Brutalny atak, w wyniku którego życie straciła pracowniczka portierni, a ciężko ranny został pracownik Straży Uniwersyteckiej, pozostawił nas wszystkich w stanie szoku i niedowierzania.

Uniwersytet od wieków jest miejscem szczególnym – przestrzenią dialogu, wymiany myśli, poszukiwań prawdy i budowania wspólnoty opartej na wzajemnym szacunku. Nie może to być uniwersytet przedsiębiorczy, nastawiony na zysk (w którym także pobiera się opłaty od pracowników i studentów, np. za parking. A niedługo może za krzesło, na którym siedzimy?). Uniwersytet to miejsce, które w swojej istocie powinno być bezpieczne, otwarte i sprzyjające rozwojowi intelektualnemu oraz osobistemu. Wydarzenia na Kampusie Głównym Uniwersytetu Warszawskiego brutalnie naruszyły to poczucie bezpieczeństwa, stawiając przed nami pytania o granice ochrony, mechanizmy prewencji oraz odpowiedzialność instytucji publicznych za zapewnienie bezpieczeństwa w przestrzeniach akademickich. Jak słusznie zauważył rektor UW, prof. Alojzy Z. Nowak, odpowiedzi na pytania o przyczyny i motywacje tego aktu przemocy będą możliwe dopiero po zakończeniu śledztwa prowadzonego przez prokuraturę i policję. Jednak już teraz, w cieniu tej tragedii, musimy podjąć wysiłek refleksji nad tym, jak wzmacniać bezpieczeństwo na uczelniach, nie tracąc przy tym otwartości i wolności, które są fundamentem akademickiego ducha. Nie możemy zamykać się w sobie, nie możemy zamykać się w swojej grupie („bańce”). Należy być otwartym i ze zrozumieniem przyjmować to, że ktoś może mieć inne poglądy.

Piszę o tym po lekturze pewnej książki, w której przedstawiono przykłady stosowania przemocy w świecie akademickim: G. Lukianoff i J. Haidt, *Rozpieszczony umysł. Jak dobre intencje i złe idee skazują pokolenia na porażkę* (Poznań 2023). Autorzy, analizując świat akademicki, podkreślają, że są osoby, dla których istnieje uzasadnienie przemocy; przemoc fizyczna jest również sposobem na zablokowanie przemówienia osoby, która wygłasza poglądy sprzeczne z poglądami danej grupy (str. 128-130). Lektura tej książki jest niestety porażająca. Oczywiście, motywacja sprawcy zbrodni warszawskiej nie jest do końca znana, jednak my w Polsce musimy podjąć pewne działania prewencyjne już teraz.

I tak, w kontekście prawnym i administracyjnym tragedia ta kieruje naszą uwagę na kilka kluczowych kwestii. Po pierwsze, na konieczność przeglądu i doskonalenia procedur bezpieczeństwa na uczelniach. Spotkanie rektora UW z przedstawicielami rządu oraz służb mundurowych, które miało miejsce w dniu tragedii, wskazuje na pilną potrzebę wypracowania nowych rozwiązań – zarówno legislacyjnych, jak i organizacyjnych – które zwiększyłyby uprawnienia straży uczelnianych i pozwoliły na skuteczniejszą ochronę społeczności akademickiej. Po drugie, wydarzenie to wypukla znaczenie systemów wsparcia psychologicznego i kryzysowego. Rektor UW podkreślił, że uczelnia oferuje pomoc psychologiczną, telefon zaufania oraz inne formy wsparcia dla swoich studentów, doktorantów i pracowników. To przypomnienie, że administracja publiczna, w tym administracja zakładu administracyjnego, jakim jest uczelnia wyższa, ma nie tylko funkcję organizacyjną, ale także opiekuńczą, szczególnie w obliczu kryzysów. Po trzecie, tragedia ta skłania do szerszej refleksji nad kulturą społeczną i mechanizmami przeciwdziałania przemocy. Uniwersytet, jako miejsce kształtowania elit intelektualnych i moralnych, powinien być liderem w promowaniu wartości takich jak empatia, szacunek i dialog. Przemoc nie może być środkiem do „zablokowania” osób myślących inaczej.

„Roczniki Administracji i Prawa” od lat są platformą dla debaty nad kluczowymi problemami prawnymi, administracyjnymi i społecznymi. Niniejszy tom, choć powstaje w cieniu tragicznych wydarzeń, kontynuuje tę misję, oferując przestrzeń dla analiz, które dotyczą zarówno fundamentalnych zagadnień ustrojowych, jak i szczegółowych kwestii proceduralnych, administracyjnych oraz społecznych. Artykuły zebrane w tym tomie, podzielone na kategorie tematyczne, odzwierciedlają różnorodność problemów podejmowanych przez autorów, a zarazem wskazują na aktualne wyzwania stojące przed prawem i administracją w dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości. W obliczu tragedii na UW teksty te nabierają szczególnego znaczenia, przypominając o roli prawa i administracji w zapewnianiu bezpieczeństwa, sprawiedliwości i wsparcia dla wspólnoty.

Zagadnienia ustrojowe otwierają tom refleksjami nad organizacją władzy i regulacji w systemach państwowych, oferując perspektywę porównawczą. Artykuł Łukasza Czarneckiego i Klaudii Przyrowskiej analizuje wyzwania władzy wykonawczej w Japonii i Korei Południowej, wskazując na ceremonialny charakter prezydentury w Japonii, kontrastujący z szerszymi kompetencjami prezydenta w Korei, co wynika z historycznych i społecznych uwarunkowań. Autorzy wyciągają z tych analiz wnioski dla Polski, zachęcając do debaty nad rolą prezydenta w polskim systemie ustrojowym. Z kolei Michał Kaczmarczyk omawia status prawny i kompetencje francuskiego Urzędu Regulacji Komunikacji Audiowizualnej i Cyfrowej (ARCOM), podkreślając jego rolę w zapewnianiu pluralizmu medialnego, cyberbezpieczeństwa i ochrony różnorodności społecznej. Teksty te, osadzone

w kontekście globalnych trendów regulacyjnych, skłaniają do refleksji nad modernizacją polskich instytucji ustrojowych w odpowiedzi na współczesne wyzwania, takie jak digitalizacja i pluralizm informacyjny.

Zagadnienia wymiaru sprawiedliwości koncentrują się na problemach sądownictwa i jego zdolności do odpowiadania na potrzeby społeczne. Rafał Adamus analizuje niewydolność sądownictwa w sprawach upadłościowo-restrukturyzacyjnych, proponując kierunki reform, które mogłyby zwiększyć jego efektywność w obliczu rosnących wyzwań gospodarczych. Aleksander Gołębiowski bada problem przewlekłości postępowań sądowych, wskazując na różnice między orzecnictwem krajowym a międzynarodowym w definiowaniu rozsądnego terminu rozpoznania sprawy, co stanowi naruszenie prawa do sądu. Z kolei Aleksandra Partyk, w nowatorskim ujęciu, łączy analizę prawną z literacką, odnosząc się do poezji Joanny Oparek („Małe powinności”), aby uwypuklić szczególne potrzeby ofiar przestępstw seksualnych i niedostatki w ich ochronie. Część ta podkreśla konieczność reform wymiaru sprawiedliwości, aby był nie tylko sprawny, ale także wrażliwy na ludzkie dramaty, co rezonuje z potrzebą wsparcia społeczności akademickiej po tragedii na UW.

Zagadnienia funkcjonowania administracji publicznej zwracają uwagę na transformację administracji w dobie globalizacji i cyfryzacji. Beata Walczak-Kowalik analizuje ewolucję administracji publicznej pod wpływem nowych technologii, takich jak sztuczna inteligencja, oraz globalnych oczekiwań społecznych, wskazując na konieczność elastyczności struktur administracyjnych. Beata Tubek koncentruje się na e-administracji, szczególnie na roli e-doręczeń, badając ich wpływ na transparentność i jakość usług publicznych w świetle zmian prawnych z 2025 roku. Teksty te uwypuklają znaczenie innowacji w administracji, ale także wyzwania związane z zapewnieniem równego dostępu do usług, co jest kluczowe dla budowania zaufania społecznego, zwłaszcza w trudnych czasach.

Zagadnienia prawnoadministracyjne obejmują szerokie spektrum tematów – od fundamentalnych zasad po historyczne analizy. Stanisław Nitecki bada sprawiedliwość jako podstawę przyznawania świadczeń socjalnych, wskazując na jej rolę w aktach prawnych i relacjach między beneficjentami a administracją. Bogdan Jaworski analizuje relacje prawne w ochronie danych osobowych, ukazując, jak prawa podmiotów danych wiążą się z obowiązkami administratorów, szczególnie w kontekście bezpieczeństwa i postępowań karnych. Kamil Majewski omawia polskie rozwiązania dotyczące centralnego rejestru beneficjentów rzeczywistych w ramach przeciwdziałania praniu pieniędzy, podkreślając ich zgodność z regulacjami unijnymi. Z kolei Michał Makuch przedstawia historyczno-prawną analizę ochrony przyrody na ziemiach polskich przed 1918 rokiem, wskazując na zróżnicowanie regulacji w zaborach i ich wpływ na współczesne podejście do ochrony środowiska. Część ta ilustruje różnorodność zagadnień administracyjnych, które mają

znaczenie dla sprawiedliwego i bezpiecznego funkcjonowania społeczeństwa.

Zagadnienia proceduralne skupiają się na praktycznych aspektach stosowania prawa, wskazując na potrzebę precyzji regulacji. Jerzy Stelmasiak i Tomasz Godlewski analizują spory kompetencyjne i o właściwość w prawie wodnym w orzecznictwie Naczelnego Sądu Administracyjnego w latach 2018–2024, zwracając uwagę na wyzwania związane z nowymi organami Wód Polskich. Artur Mazurkiewicz omawia procedurę czasowego odbierania zwierząt, wskazując na praktyczne i finansowe trudności oraz potrzebę nowelizacji przepisów. Teksty te podkreślają znaczenie jasnych procedur dla skuteczności działań administracyjnych, co jest istotne w kontekście prewencji i zarządzania kryzysowego.

Z perspektywy prawa karnego i procedury karnej autorzy podejmują aktualne wyzwania związane z odpowiedzialnością karną i procedurami. Michał Mróz analizuje wykroczenie prowadzenia pojazdu pod wpływem THC w prawie niemieckim przed nowelizacją z 2024 roku, wskazując na zmiany w podejściu do odpowiedzialności za substancje odurzające. Marcin Koźlik omawia z kolei postępowanie przyspieszone, wskazując na rozbieżności między przesłankami teoretycznymi a praktycznymi problemami, co skłania do refleksji nad reformą procedur karnych.

Jeżeli zaś chodzi o problematykę prawa prywatnego, to tom oferuje bogaty wachlarz tematów – od regulacji pracy po ochronę dzieci. Katarzyna Serafin analizuje elastyczną organizację pracy w znowelizowanym Kodeksie pracy w kontekście unijnej dyrektywy o równowadze między życiem zawodowym a prywatnym, badając, czy polskie regulacje spełniają cele dyrektywy. Magdalena Półtorak omawia transpozycję unijnej dyrektywy o równowadze płci w organach spółek giełdowych, wskazując na zgodność polskich rozwiązań z prawem UE. Monika Banaś porównuje polską społeczną inspekcję pracy z francuskim prawem pracy, podkreślając różnice w ochronie pracowników przed dyskryminacją. Karolina Kwiatkowska bada prawne aspekty pieczy nad majątkiem małoletnich, wskazując na wyzwania nadzoru sądowego i postulaty reform. Patrycja Bogdańska analizuje zasadę dobra dziecka w kontekście pieczy naprzemiennej, zwracając uwagę na brak precyzyjnych wytycznych w polskim prawie. Przemysław Kusik omawia wzorzec staranności tłumacza prawniczego, wskazując na trudności w ocenie odpowiedzialności kontraktowej. Teksty te podkreślają znaczenie prawa prywatnego w budowaniu sprawiedliwych relacji społecznych i zawodowych.

Glosy, opinie i komentarze wzbogacają tom krytycznym spojrzeniem na orzecznictwo. Dorota Fleszer w głosie do wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gliwicach analizuje autonomię uczelni w decyzjach dotyczących doktorantów, co jest szczególnie istotne w kontekście tragedii na UW i debaty nad bezpieczeństwem akademickim. Sprawozdania zamykają tom relacją Macieja Borskiego z seminarium naukowego Stowarzyszenia „Fontes” oraz Krzysztofa Jurka z IV Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej pt. „Współczesne problemy prawno-

-administracyjne: wybrane zagadnienia prawa rodzinnego i prawa pracy”, przypominając o znaczeniu dialogu akademickiego w rozwoju nauki prawa.

W imieniu Redakcji pragnę bardzo serdecznie podziękować recenzentom: prof. dr. hab. Markowi Kulikowi (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie), dr. hab. Magdalenie Paluszkiewicz, prof. UŁ (Uniwersytet Łódzki), dr. hab. Elżbiecie Maj, prof. UKEN (Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie), dr. hab. Michałowi Bożkowi, prof. UŚ (Uniwersytet Śląski w Katowicach), oraz dr. hab. Jackowi Zrałkowi (Uniwersytet Śląski w Katowicach) za podjęcie trudu recenzji oraz za szczególne i życzliwe uwagi merytoryczne zawarte w recenzjach, które w istotny sposób wpłynęły na merytoryczną zawartość prezentowanych „Roczników”.

Zebrane w niniejszym tomie artykuły, choć różnorodne tematycznie, łączy wspólny cel – poszukiwanie odpowiedzi na wyzwania, przed którymi stoją prawo i administracja w XXI wieku. W obliczu tragedii na Uniwersytecie Warszawskim teksty te nabierają dodatkowego znaczenia, przypominając, że prawo i administracja mają służyć ludziom – ich bezpieczeństwu, dobru i godności.

Niech ten tom „Roczników” będzie nie tylko zbiorem artykułów naukowych, ale także wyrazem pamięci o tych, którzy cierpią, oraz przypomnieniem, że nasza praca jako prawników, administratywistów, urzędników oraz nauczycieli akademickich ma głęboki sens społeczny. Lektura ww. książki G. Lukianoffa oraz J. Haidta nie napawa optymizmem. Jeżeli w Polsce z opóźnieniem mają miejsce wydarzenia, które następują w Stanach Zjednoczonych, to najgorsze dopiero przed nami. Obym był złym prorokiem. Nie wszystko, co występuje w innych krajach, w tym w USA, należy bezkrytycznie przyjmować. Bądźmy mądrzy przed szkodą i już teraz podejmijmy ww. działania prewencyjne.

Grzegorz Krawiec